

E-poruke i standardi

E-dokumenti, E-informacije, E-podaci

Autor:
Božidar Bajsić,
direktor prodaje,
Panteon Group®

Postoje dve grupe standarda za e-poslovanje koje su najčešće u upotrebi. Ali, u suštini nije toliko bitno koji se standard koristi, već da taj koji se koristi nosi u svojim porukama kvalitetne i korisne informacije i podatke među e-partnerima.

Ako razgovaramo sa nekim stručnjakom za računare o elektronskom poslovanju i ako nam to područje nije baš 'blisko', možemo samo da klimamo glavom i da se nadamo da će razgovor skoro da se završi. Jer, kad ti ljudi počnu da koriste svoje znanje, onda pređu na neki vanzemaljski jezik, u kojem ima puno skraćenica i nama ništa više nije jasno. Naravno, iskusni menadžer uvek savlada situaciju i obično ne pokaže da ne zna o čemu se radi, nego brzo završi tu temu ili skrene pravac razgovora. Pa onda kasnije sve pregleđa i pročita šta je to čuo, da bi barem malo razumeo kojim oružjem da se brani. Razlog je taj, što stručnjaci za računare razmišljaju slično kao računari...u šiframa! Računari su na tom području jaki i nije im potrebno puno opisa ili objašnjenja, nego traže samo da su podaci tačni i jednoznačni (da znače svim računarima jednako).

Relacija između podataka, informacija i dokumenata

U prošlom članku smo već ustanovili da su elektronski podaci u računaru zapravo originalni podaci. Sve ostalo, kao što je papir, fax ili govor (na primer telefonski razgovor) su, zapravo, interpretacije i kopije tih podataka, da bi ih ljudi mogli razumeti.

Najpre, pogledajmo relaciju između podataka, informacija i dokumenta. Šta je zapravo podatak? Podatak je neka brojka, stanje ili status o nečemu. Sam po sebi nama ništa ne znači ukoliko nemamo informacije o tome šta on predstavlja. Tek kada imamo opis nekog podatka, nama taj podatak nešto znači i možemo ga zvati informacija. Slično važi i za informacije - jedna informacija ima neko pojedinačno značenje, ali više njih o istom događaju ili stanju nama zapravo daje opis na koji možemo da odreagujemo. Dokument je oblik koji

svi poznajemo i obično na sebi nosi više informacija, kao na primer narudžbenica. Ona nosi informacije o artiklima koji se naručuju, o količinama, ko naručuje, kome se naručuje, mesto isporuke, vreme isporuke, ko plaća i po kom dogovoru ili ugovoru i tome slično. Ako dobijemo narudžbenicu na papiru ili faksu, odmah znamo šta treba da se uradi.

Prvi korak - sinhronizacija

Izvor svih tih podataka, informacija i dokumenata je obično neki računarski sistem. Kada dobijemo papirnu narudžbenicu, mi je opet ukucamo u naš računarski sistem, da bismo mogli da sprovedemo narudžbu, to jest da pravilno odreagujemo na sve informacije koje smo primili. U slučaju da se podaci, informacije, dokumenti razmenjuju u elektronskom obliku direktno između računara, bez ljudskog posrednika, onda su to e-podaci, e-informacije i e-dokumenti. Pošto sa njima rade samo računari (dolaze direktno iz jednog računara u drugi

računar), te informacije, odnosno e-dokumenti, mogu biti manje prijatni od ljudskog bića, jer ih obično čovek direktno ne čita, nego ih čita računar. Pa zato elektronski dokument nosi u sebi samo ključne podatke i informacije o njima, tako da nema za računar nepotrebnih dodatnih opisa. Na primer, zašto bi na elektronskoj narudžbenici slali informaciju o nazivima artikala, ako je ključ šifra artikla (recimo GTIN kod - Global Trade Item Number koji predstavlja unikatnu šifru za neki artikl u globalu) i ako svaki računar već ima u svojoj bazi svoj naziv za svaki artikal, koji prepoznaje? E-narudžbenica treba da ima samo kodove artikala i količine. Isto važi i za ostale podatke, kao što su - ko naručuje, kome se naručuje, mesto isporuke i tako dalje. U e-dokumentima se obično razmenjuju samo šifre naručioca, primaoca i mesta isporuke (na primer, GLN kod - Global Location Number što predstavlja unikatnu šifru neke lokacije, trgovine, skladišta ili partnera). Opis tih šifara ili šifarnici su već u računarskim sistemima računara koji razmenjuju e-dokumente i oni znaju šta te šifre predstavljaju. Tako je u elektronskoj razmeni potrebno manje podataka nego u ljudskoj papirnoj razmeni informacija. Ali je jako bitno da su šifarnici, koji opisuju šifre, usklađeni između računara i da je taj opis kodova pravilno interpretiran u svim računarima koji razmenjuju kodove, to jest da su takozvani šifarnici kodova sinhronizovani. Sinhronizacija šifara i matičnih podataka je prvi korak kod uvođenja e-poslovanja. I tako obično pričaju sa nama i stručnjaci za računare... u šiframa!

Standardi e-poslovanja

A da bi svi razumeli kodove, trebalo bi da se dogovori kako te e-informacije i e-dokumenti izgledaju da bi ih svi razumeli na isti način. Ako bi sve firme koristile iste računarske sisteme i imale ista informaciona rešenja, bilo bi jednostavno. Samo bi se povezali šifarnici, koji su obično u nekim bazama i razmenjivali bi se podaci, koji su u svim sistemima jednako opisani, jer bi svi računarski sistemi bili jednaki. Ali život nije takav. U praksi postoji puno različitih računarskih rešenja za poslovanje firmi (PIS - poslovni informacioni sistemi ili ERP - Electronic Resource Planning) i na različitim platformama. Primer: firme u svojim PIS-ovima koriste za isti artikal, koji se prodaje

na tržištu, različiti kod i različiti naziv. Recimo, proizvođač koristi kod 5413149662858 za Ariel White Actilift, a kupac, neki trgovački lanac, 454320 - Prašak za pranje ARIEL 4kg Actilift. Neko zove datum trajanja artikla - 'rok upotrebe', neko 'best before', neko ga upiše u formatu 2011-06-19, a neko 19. jun 2011. Zbog toga su definisani standardi, koji upisuju te elektronske informacije ili dokumente da bi podatke i informacije svi isto razumeli.

Lokalna ekonomija i svetska praksa

Standardi ne definišu samo opis informacija i dokumenta nego i same procese, redosled dokumenata, mandatorne i opcione podatke u razmeni nekog dokumenta, uslove i ostalo. I opet, idealno bi bilo, da svi koriste isti standard, ali ni to nije tako. Industrija koristi svoje standarde za elektronske dokumente (ODETTE, ANSI, EDIFACT, RosettaNet...), trgovina svoje (EDIFACT/EANCOM, BMS, OAGi...), banke svoje (SWIFT, TKDIS...), zdravstvo svoje (EDIFACT, HL7...). Tako svaka grana uglavnom koristi svoje standarde na svom području. Neki su globalni, a neki sasvim lokalni, ili čak unutar neke grupe preduzeća. Standardi su preduslov za uspešan početak e-poslovanja u nekoj grani. A, najznačajnija je dobra praksa koja predlaže kako koristiti određene standarde u nekoj lokalnoj ekonomiji, koja ipak ima neka svoja svojstva, a sa druge strane je u vezi sa svetskom ekonomijom i svetskom praksom.

Standardi e-poslovanja i standardi prenosa e-dokumenata u lancima snabdevanja

Pošto se u Srbiji otvara nova grana e-poslovanja na području snabdevanja trgovačkih lanaca, mogli bismo se malo orijentisati na nju. Na području trgovine i logistike se u svetu, kao i u regionu, najviše koriste eCom standardi grupe GS1 (Global Service 1). GS1 je svetska neprofitna organizacija, koja je nastala udruživanjem UCC i EAN Internationala. eCom standardi dele se u dve grupe:

1. EANCOM (na osnovu EDIFACT - www.gs1.org/ecom/eancom)
2. BMS - Business Message Standards (na osnovi XML - www.gs1.org/ecom/xml).

EANCOM standardi

Nastali su na osnovu UN/EDIFACT standarda 1987. godine. Njihove definicije uglavnom

sadrže samo one elektronske dokumente, koji se koriste na području trgovine i logistike. Pružaju opise dokumenata, strukture i relacije među informacijama. Zasnovani su na TXT fajlovima, odnosno koriste obične tekstualne datoteke, koje se razmenjuju među računarima. Ako se koristi takav standard, korisnik bi trebalo da ima neki konverter, koji informacije iz njegovog PIS-a konvertuje u neki standardni EANCOM dokument, na primer narudžbenicu ili ORDERS (kod kupca). Na strani primaoca tog EANCOM ORDERS-a bi takođe trebalo da postoji konverter, koji tu narudžbenicu konvertuje natrag u podatke u PIS primaoca (dobavljač). Prenos tih poruka se, prema pravilu, izvodi preko poslovnih mreža ili VAN-a (Value Added Network), koje brinu za siguran i pouzdan prenos tih dokumenata.

BMS standardi

Ovo su noviji standardi na osnovu XML (eXtensible Markup Language), koji se koriste, na primer, i u internet pretraživačima kao subset HTML. To znači da je to novija tehnologija koja se koristi za prenos direktno internetne tehnologije. U praksi se često dešava da koristi i VAN mreže za svoj prenos. Prva verzija tih standarda je nastala 2001. godine, kao posledica studije o upotrebljivosti XML-a za poslovne procese. Razlika između EANCOM-a i BMS-a je i u tome što su BMS orijentisani na sam poslovni proces, a ne toliko na e-dokument, koji se razmenjuje. U praksi se na području trgovine i logistike ipak manje koriste, jer većina svetskih i EU kompanija od ranije koristi EANCOM.

U suštini, nije toliko bitno koji se standard koristi, bitno je da taj koji se koristi nosi u svojim porukama kvalitetne i korisne informacije i podatke među e-partnerima.

Prenos e-dokumenata

Prenos informacija odnosno e-dokumenata može se izvesti na više načina, a obično se to čini putem interneta. U osnovi, postoje dva načina komunikacije između e-partnera:

- Tako da svaki e-partner komunicira direktno sa svakim svojim e-partnerom ili 'Any2any'
 - pomoću poslovnih mreža ili VAN mreža.
- Više o tome govorićemo u sledećem broju Progressive Plusa... ■

- PREKO 15.000 PROIZVODA ZA IN-STORE KOMUNIKACIJU I PROMOCIJE
- OPREMANJE POSLOVNIH I PRODAJNIH OBJEKATA
- INOVATIVNA POS REŠENJA
- PROMOTIVNI PROIZVODI I POSLOVNI POKLONI
- KORPORATIVNA I PROMO ODEĆA

ARTMATCH
SHOP FITTING . PROMO

www.artmatch.rs